

„A face haz de necaz“ nu este o trasatura caracteristica doar romanilor. Întamplator sau nu, atat criza financiara internationala, cat si umorul negru au aceleasi origini: spatiul anglo-saxon. La fel cum s-a întamplat în Romania comunista, si actuala criza a produs din belsug, în pofida pietelor care se prabuseste rand pe rand, un bun a carui cerere este inelastica: umorul de calitate.

Banii n-aduc fericirea, dar o întretin, poate fi un postulat adevarat în vremuri obisnuite. În vremuri de criza, paradoxal, lipsa banilor poate aduce buna-dispozitie. O mica introspectie nu strica în astfel de circumstante. În fond, ce moment mai bun decat acesta ar putea exista pentru a descoperi ca „actuala criza e mai grea decat un divort. Mi-am pierdut jumatate din avere si tot sunt însurat“. Sau ca „în noua Uniune a Statelor Sovietice Americane nu oamenii sparg bancile, ci bancile talharesc oamenii. Mai nou, la ei sunt depozitati banii“. O criza le poate reaminti indivizilor ca familia este celula de baza a societatii. Si nu ar trebui sa ne miram ca un broker a declarat ca „piata se prabuseste atat de rau încat am decis sa-mi consiliesc soacra în ce sa investeasca“. În plus, simplii angajati pot observa ca nu întotdeauna „big is beautiful“, ba dimpotriva, ca nici macar nu e asa „big“ precum se credea. „Am încercat sa scot niste bani de la bancomat astazi si mi-a precizat «fonduri insuficiente». Nici macar acum nu stiu la cine s-a referit, la mine sau la banca“, sustine un client. Un banc edificator din acest punct de vedere se refera la un individ care se duce la brokerul sau bancar si îi spune: „As vrea sa pornesc o mica afacere. Ce ma sfatuiesti?“. „Simplu“, raspunde acesta, „cumpara una mare si asteapta“.

Chiar daca nu se poate compara cu criza din anii '30 în ceea ce priveste rata sinuciderilor, folclorul este pregatit si pentru astfel de situatii. Se spune ca un investitor discuta afaceri la telefon plimbandu-se pe Wall Street. La un moment dat, langa el cade cadavrul unui alt investitor care se aruncase de la etajul firmei sale. Primul investitor se opreste din conversatie si se întreaba: „Oare ce-o sti asta si nu stiu eu?“

Cu cateva zile înainte de falimentul bancii la care lucrau, doi angajati ai Lehman Brothers își terminasera programul de lucru si se aflau în lift. Unul apasa butonul, însa liftul nu se misca. „Ce se întampla? De ce nu vrea sa coboare?“. Celalalt scoate laptopul, deschide un program, introduce indicii, calculeaza, dupa care îi explica primului: „E logic, potrivit modelului meu

matematic, mai jos de atat nu se poate“.

Daca ati cumparat actiuni Delta Air Lines anul trecut în valoare de 1.000 de dolari, în prezent ele mai valoreaza doar 49 de dolari. Daca ati optat pentru Fannie Mae, din cei 1.000 de dolari initiali v-au mai ramas doar 2,5. Iar daca ati ales AIG, doar 12. Daca însa ati cumparat cutii de bere în valoare de 1.000 de dolari anul trecut si le-ati baut, puteti duce la centrele de reciclare cutiile de aluminiu si veti obtine 50 de dolari. Morala: cea mai buna investitie pe timp de criza este bautura!

Promptitudinea cu care statele au decis sa aplice principiile statului asistential în contextul actualei crize nu a scapat vocii anonime a strazii. În fond, daca exista egalitate în fata legii, plasa de siguranta creata de guvernele din ce în ce mai etatiste trebuie sa se aplice atat saracilor, cat si bogatilor. Protectia sociala ar trebui aplicata nu numai primilor, ci si ultimilor. Totusi, au aparut voci care au cerut, pe baza unor criterii de eficienta, neimplicarea statului în acest proces: „Nu am elimina costurile administrative daca am dona direct banii celor bogati, si nu prin intermediul statului?“.

O anumita parte a presei s-a grabit sa acuze statele occidentale, în special SUA, ca au trecut la socialism prin preluarea unor institutii financiare aflate în pericol. Acuzatiile au fost respinse cu promptitudine: „Suntem socialisti deja? Nu, relaxati-va. Nu putem fi catalogati drept socialisti. Acestia nationalizeaza numai afacerile de succes“. Situatia actuala pune în alta lumina apelul adresat în urma cu cateva decenii de dictatorul cubanez Fidel Castro investitorilor straini: „Invit oamenii de afaceri straini sa investeasca în Cuba. În fond, tot ce li se putea întâmpla mai rau deja s-a produs: am nationalizat tot ce se putea nationaliza!“

Nici bancile centrale n-au scapat de ironia populara. Tentativa lor de a evita criza prin intermediul banilor ieftini, prin tiparirea de cat mai multi bani cu o putere de cumparare în scadere, a fost si ea taxata. Se spune ca un bancher central intra într-un restaurant si comanda o pizza. Vanzatorul îl întreaba: „S-o tai în sase sau în opt felii?“. Bancherul raspunde: „Mi-e o foame de lup, asa ca tai-o în opt“.

Totusi, dusmanii capitalismului ar putea avea si motive de bucurie, asa cum ar fi putut avea si cei ai comunismului, potrivit unui banc polonez din vremea Miscarii Solidaritatea: Un polonez se duce la Banca Gdansk-ului sa faca un depozit. Din moment ce nu a mai depus niciodata bani la banca, întreaba putin nervos: „Ce se întâmpla daca Banca Gdansk-ului da faliment?” „Nu va faceti probleme, depozitul dumneavoastra este garantat de Banca Varsoviei.” „Însa daca si Banca Varsoviei falimenteaza?” „Nicio problema, Banca Varsoviei este asigurata la Banca Nationala a Poloniei.” „Si daca pica si Banca Nationala a Poloniei?” „Atunci banii dumneavoastra sunt asigurati la Banca Moscovei” „Si daca are probleme si Banca Moscovei?” „Nu va temeti, aceasta e asigurata la Marea Banca a Uniunii Sovietice.” „Si daca falimenteaza chiar si asta?” „În acest caz v-ati pierde toti banii. Dar nu credeti ca merita?”

Pe timp de criza economica, vedetele bancurilor sunt personaje anonime, pe numele lor recesiune, somaj etc. Chiar daca economistii nu au reusit sa se puna de acord asupra criteriilor dupa care se poate stabili ca o tara a intrat sau nu în recesiune ori, si mai rau, în depresi(un)e, întrepleciunea populara a transat de mult acest lucru: Recesiune este atunci cand vecinul tau își pierde slujba, prin depresi(un)e treci atunci cand cel care își pierde slujba esti chiar tu. Iar daca va uitati la televizor si vedeti un expert pronuntandu-se asupra situatiei economiei nationale ar trebui sa ascultati cu atentie pentru ca singura deosebire dintre un analist economic si Dumnezeu este ca Dumnezeu nu se crede analist economic. Totusi, daca auziti din gura analistului ca rata somajului este „acceptabila” sa fiti putin sceptici, pentru ca somajul este „acceptabil” doar atunci cand economistul guvernamental care a pus acest diagnostic are înca o slujba. Iar stirile privind datele statistice devin din ce în ce mai importante pe timp de criza. De exemplu „astazi s-a anuntat o rata a somajului record ca urmare a crizei bancare. Spargatorii de banci islandezi sunt cei mai loviti”.

Doi patroni discuta despre impactul crizei economice asupra propriilor afaceri. „Auzi, tu mai ai bani sa platesti salariile anul vitor?” „De unde?! Trebuie sa platesc furnizorii, taxele. Tu?” „Nici eu. Dar salariile pe ultimele luni le-ai platit?” „Nu. De unde?” „Nici eu. Si angajatii tai nu zic nimic?” „Nu.” „Nici ai mei. Auzi, stii ce propun eu? Sa percepem un comision de angajare.”

Totusi, subiectii favoriti ai bancurilor în astfel de vremuri sunt economistii. Si e si normal. Pentru ca „ultimele depresiuni severe si crize bancare nu ar fi putut fi produse doar de functionari publici si politicieni. Sigur si-a bagat coada cel putin un economist“. În fond, sarcina economistilor este sa serveasca interesul national. Iar acesta este reprezentat de alesii poporului, politicienii. Asa se explica observatia cinica a laureatului premiului Nobel pentru economie, George Stigler: „Daca politicienii vor sa ajunga în iad, sarcina noastra este sa-i ajutam sa realizeze acest lucru cat mai eficient cu putinta“. Bancul urmator este elocvent în acest sens: Un matematician, un contabil si un economist candideaza pentru acelasi post. Angajatorul îl întreaba pe matematician: „Cat fac doi plus doi?“ „Patru“, raspunde matematicianul. „Sigur patru?“, întreaba angajatorul. „Sigur, sigur!“. Angajatorul îl cheama apoi pe contabil si îi pune aceeasi întrebare. Contabilul raspunde „în medie patru, plus sau minus 10%, dar în medie patru“. Aceeasi întrebare îi este pusa si economistului. Acesta se ridica, închide usa, trage draperiile, da drumul la muzica, se asaza langa angajator si îl întreaba: „Cat ai vrea sa faca?“.

Dar cum se face ca, desi lumea e plina de specialisti care mai de care mai geniali, acestia nu reusesc sa prevada cand ne loveste criza? Cum se face ca atat Keynes, cat si Fisher, cu cateva saptamani înaintea declansarii crizei din 1929, sustineau ca starea economiei mondiale si a burselor (ambii fiind mari jucatori) nu a fost niciodata într-o forma mai buna? Simplu - economia nu este o stiinta exacta, ea are doar un caracter descriptiv, nu si unul normativ. La întrebarea care este cel mai bun moment pentru a face o investitie, ea îti poate raspunde doar „anul trecut“. Toate modelele matematice sunt facute pe principiul ceteris paribus, toate celelalte date ramanand aceleasi. Cu alte cuvinte, un economist îsi alege variabilele pe care le doreste, celelalte date considerandu-le neschimbate. Asa se explica observatia altui laureat al premiului Nobel pentru economie, Ronald Coase: „Daca torturezi datele suficient de mult timp, în cele din urma Natura va marturisi“. De altfel, se spune ca trei econometristi se duc la vanatoare de cerbi. Primul trage, însa greseste tinta cu un metru în stanga. Trage si al doilea si rateaza tinta la distanta de un metru în dreapta. Cel de-al treilea nici macar nu mai trage, arunca pusca si striga triumfator: „L-am nimerit! L-am nimerit!“.

Iar daca cumva v-a picat cu tronc vreo analista de pe micile ecrane (eventual consiliera premierului Boc - Andreea Vass) ar fi bine sa luati în seama povestea unui patit: „Am cerut unei economiste numarul ei de telefon si mi-a oferit o estimare“.

De cati economisti ai scolii din Chicago e nevoie pentru a schimba un bec?

De niciunul. Daca becul ar fi trebuit schimbat, l-ar fi însurubat mana invizibila a pietei pana acum.

De cati economisti mainstream e nevoie pentru a schimba un bec?

De doi, unul sa verifice existenta becului, si altul pentru a-l schimba.

De cati economisti neoconservatori e nevoie sa schimbi un bec?

De niciunul. Daca guvernul îl va lasa în pace se va însuruba singur.

De cati keynesieni e nevoie pentru a schimba un bec?

De toti. Pentru ca trebuie sa generezi noi locuri de munca, sa încurajezi consumul...

De cati guvernatori de banca centrala e nevoie pentru a schimba un bec?

Doar de unul. Nu trebuie decat sa tina becul si întreaga lume se va învarti în jurul sau.

De cati trotskisti e nevoie pentru a schimba un bec? De niciunul, sparge-l!

De cati marxisti e nevoie pentru a schimba un bec?

De niciunul. Bulbul de sticla contine în sine samanta propriei revolutii.

De cati economisti ecologisti e nevoie pentru a schimba un bec?

De toti. Unul va însuruba becul, iar ceilalti vor redacta studii de impact asupra mediului.

O întâmplare reala povestita de laureatul premiului Nobel pentru fizica Niels Bohr:

Un economist, membru al Comisiei de Prognoza, avea o potcoava batuta în cuie deasupra usii sale de la birou. Întrebat de ce a decis sa-si „împodobeasca” biroul cu o potcoava, acesta a explicat ca-i aduce noroc si îi îmbunătătește previziunile. „Crezi în astfel de superstitii?”, a venit continuarea logica. „Bineînțeles ca nu. Însa functioneaza indiferent daca crezi sau nu”.

Articol publicat in decembrie 2008 in [Saptamana Financiara](#)

{jcomments on}